

Het Profielwerkstuk

voor havo en vwo

2021 - 2022

Auteurs : G. Veerman, L. Smit, L.N.J. Kleverlaan, W. Terborg
Datum : 25 augustus 2021
Versie : 1.0

Vastgesteld : 27 september 2021
Goedkeuring deelraad : 28 september 2021

Inhoud

Het PWS	3
Inleiding.....	3
Afspraken	3
Beoordeling	3
Tijdpad	4
Bepalingen.....	4
Wenken, tips en eisen.	5
Keuze onderwerp	5
Formuleren van vragen	5
Onderzoeksopzet	6
Logboek (zie bijlage).....	7
Opbouw van het verslag.....	7
Bronnenlijst.....	7
Literatuurverwijzingen in de tekst	8
Bronvermelding volgens APA	8
Bijlagen.....	8
Eisen voor de schriftelijke presentatie	10
Wetenschapsmarkt (afhankelijk van corona)	11
Bijlagen	12
I. Sollicitatieformulier	12
II. Plan van aanpak.....	13
III. Logboek	15
IV. Rubrics.....	16
V. Bronvermelding per bronsoort	23

Het PWS

Inleiding

Een van de verplichte onderdelen van het schoolexamen is het profielwerkstuk (PWS) en vormt samen met het vak maatschappijleer en levensbeschouwing het 'combinatiecijfer' op je eindlijst. Het PWS wordt gemaakt in het examenjaar en is een "meesterproef" waarmee je laat zien dat je zelfstandig iets kunt onderzoeken en de onderzoeksresultaten duidelijk kunt rangschikken en presenteren.

Op het hbo, aan de universiteit, of als je een baan hebt, zal je regelmatig gevraagd worden iets te onderzoeken en hiervan verslag te doen. Het profielwerkstuk is je eerste grote onderzoek ter voorbereiding hiervan.

Afspraken

Het PWS moet gaan over een onderwerp uit één van je vakken. Vóór week 37 kies je een partner, een vak, een docent en een onderwerp. Je maakt daarbij gebruik van het sollicitatieformulier en dat lever je uiterlijk in week 37 **schriftelijk** bij de afdelingsleider en digitaal op Magister in. De afdelingsleider stuurt het door naar de vakdocenten. Als de vakdocent akkoord gaat met jullie voorstel krijg je een startbewijs. Leerlingen die in week 38 nog geen startbewijs hebben krijgen een vak, begeleider, partner en eventueel onderwerp toegewezen.

Het PWS maak je samen met een medeleerling. Je moet minimaal **80 klokuren** besteden aan het PWS, dus samen 160 uur. Je bent zelf verantwoordelijk voor het maken van de afspraken met de vakdocent die het PWS begeleidt.

Beoordeling

Het PWS wordt beoordeeld aan de hand van rubrics en bestaat uit drie delen:

1. De voorbereiding, het proces.
2. De inhoud maakt, de kern van het PWS.
3. De presentatie en inzet op de wetenschapsmarkt van het PWS.

Tijdens het maken van het PWS moet **je zelf** het initiatief nemen tot het maken van de afspraken voor het voeren van diverse gesprekken met de begeleider om te brainstormen, vragen te stellen, de stand van zaken op dat moment te laten beoordelen zodat er tijdig eventueel bijgestuurd kan worden. Op het gedeelte van Magister met als titel "Profielwerkstuk" vind je de rubrics en de digitale versie van dit PWS-boekje. Op de vaksites vind je eventueel aanvullende informatie waar dan jouw begeleider naar zal verwijzen.

Voor het PWS krijgen jullie een cijfer. Houd je goed aan het tijdschema. **Overschrijding van de deadlines levert minder punten op!** Elk PWS wordt op plagiaat gecontroleerd. Daarom moet je het verslag op papier én digitaal inleveren op magister in MS-Word. Een link naar een drive of een ander formaat wordt niet geaccepteerd.

Is het PWS cijfer lager dan een 3,5 dan heb je maximaal 10 kalenderdagen om het verslag op inhoud te verbeteren. ***Een eindcijfer lager dan een vier betekent volgens de officiële regels dat je niet meer kan slagen voor het examen!***

Tijdpad

Het tijdpad voor het PWS is als volgt:

Datum	Activiteit
Week 34	Voorlichting over PWS -Kick off door mentoren.
Week 35-36	Voorlichting door vakdocenten.
<u>Week 37</u>	Inleveren van je sollicitatieformulier (zie de bijlage) bij de afdelingsleider, ook digitaal op Magister, vóór <u>donderdag 16 september voor 12.00 uur.</u>
Week 38	Starbewijs: een “go” van je begeleider.
Week 40	Gesprek 1: bespreken plan van aanpak (zie de bijlage). PWS werkochtend(en) (6 en 7 oktober): je gaat op school aan de slag met je PWS. Neem je laptop mee naar school.
Week 41	Definitief onderwerp, onderzoeksvraag etc. moeten bekend zijn bij mentor en vakdocent.
Week 45	Gesprek 2: voortgangsgesprek.
<u>Week 46</u>	Dinsdag 16 oktober: PWS werkmiddag met je begeleider. Neem je laptop mee naar school: verwerking uitkomsten praktische onderzoeken / literatuur onderzoek.
<u>Week 50</u>	1e definitieve versie inleveren vóór <u>donderdag 16 december 12.00 uur</u> bij de vakdocent.
Week 51	Eerste definitieve versie PWS is nagekeken.
Week 1	Gesprek 3: 1e definitieve versie bespreken.
<u>Week 6</u>	Inleveren eindversie vóór <u>maandag 7 februari 12.00 uur</u> bij de afdelingsleider op papier én op Magister voor de vakdocent.
Week 6	Gesprek 4: eindversie en presentatie voor de wetenschapsmarkt bespreken.
Week 7	De wetenschapsmarkt op <u>dinsdagmiddag 15 februari.</u>

Bepalingen

Alle afspraken maak je zelf met je begeleider!

Het is belangrijk dat het PWS goed uitgevoerd wordt en dat de **deadlines gehaald worden!**

- Te laat inleveren van het sollicitatieformulier, bespreking van het plan van aanpak en het inleveren van de 1^e definitieve versie gaat ten koste van de rubric ‘*Samenwerking met (medeleerling en) begeleiders*’.
- Overschrijding van datum van het inleveren van de eindversie gaat ten koste van de rubric ‘*Samenwerking met (medeleerling en) begeleiders*’: een minuut te laat inleveren is 0,5 punt minder, een week te laat levert 1 punt minder op voor het PWS cijfer.

Wenken, tips en eisen.

Bij het maken van een onderzoeksvoorstel kunnen we drie fasen onderscheiden:

1. Keuze van het onderwerp, vak en partner.
2. Formuleren van hoofd- en deelvragen/ onderzoeksvraag, hypothese en het maken van een plan van aanpak met taakverdeling en planning in tijdlijn.
3. De onderzoeksopzet: informatie verwerven (waaronder eventueel het uitvoeren van natuurwetenschappelijke proeven) en verwerken.

Bij de sollicitatie moet je in ieder geval bovenstaande punten 1 en een deel van punt 2 geformuleerd hebben. Verder moet je aangeven op welke manier je het onderzoek wil gaan uitvoeren: je plan van aanpak (zie bijlage en tijdpad). Dit laatste moet gebeuren als jullie sollicitatie is afgerond en jullie het startbewijs hebben gekregen.

Keuze onderwerp

Keuze van het onderwerp, het vak en de partner kan lastig zijn. Als je twijfelt over het onderwerp kan de volgende methode je helpen bij het bepalen van een onderwerp voor het profielwerkstuk.

- a. Brainstormen (kan ook met je docent). Schrijf met trefwoorden op waar je interesse voor hebt of een eigen mening over hebt. Gebruik kranten, boeken, tijdschriften, internet of gesprekken met deskundigen om ideeën op te doen.
- b. Streep onderwerpen/trefwoorden weg:
  - die je niet interesseren;
  - die niet voldoen aan het profielwerkstuk;
  - die zo breed zijn dat je er niet diep in kunt duiken. (baken dus je onderwerp af);
  - waar moeilijk informatie over te vinden is.
- c. Overleg met je docent nog voordat je gaat solliciteren of het onderwerp enige kans op goedkeuring maakt.

Onderschat het kiezen van een partner niet. De keuze van je partner is van belang omdat je een lange periode moet samenwerken. Het is belangrijk dat partners dezelfde belangstelling voor het onderwerp hebben en vooral dat jullie goed kunnen samenwerken.

Formuleren van vragen

De hoofdvraag/onderzoeksvraag is de vraag die je in je PWS aan de orde stelt en waarop je in je eindconclusie een antwoord geeft. Een scherp geformuleerde en goed afgebakende hoofdvraag/onderzoeksvraag is moeilijk te bedenken maar wel de basis voor alles wat erop volgt. Besteed daar dus genoeg tijd en aandacht aan. Verklarende, vergelijkende en probleemoplossende vragen hebben natuurlijk een ander karakter dan beschrijvende, beeldvormende en voorspellende vragen.

De vakdocent bepaalt of hij akkoord gaat met jullie hoofdvraag. Altijd handig om het vóór de indiening van je sollicitatie te polsen bij je vakdocent.

Vaak is een hoofdvraag op te delen in een aantal deelvragen, waarmee je het onderzoek verdeelt in kleinere stappen. Deelvragen hebben betrekking op één aspect van je hoofdvraag en bepalen de ordening van je PWS. Op die manier werk je stap voor stap naar je conclusie, het antwoord op je hoofdvraag, toe. Wanneer je goed hebt nagedacht over de hoofdvraag, word je minder snel verleid zijpaden te gaan bewandelen. Daarnaast kun je uit beschikbare informatie het bruikbare beter selecteren. Bovendien kun je met een duidelijke hoofdvraag/onderzoeksvraag beter conclusies formuleren.

Wanneer je iets gaat onderzoeken, formuleer je vooraf welke uitkomsten je verwacht. Dit heet het formuleren van een hypothese. Een hypothese bedenkt je altijd zelf, gebaseerd op gevoel, inzicht en je stand van kennis dat je op dat moment hebt. Zo een hypothese kan bevestigd worden of niet bevestigd worden. In je eindconclusie kan je je hypothese bevestigen, vervangen in zijn geheel of gedeeltelijk. Overleg met je begeleider in hoeverre het formuleren van onderzoekshypotheses gewenst of noodzakelijk zijn.

Al lezende of tijdens het maken van een ontwerp of het opstellen van een proefopstelling kun je tot de conclusie komen dat je de onderzoeksvraag moet aanpassen. Dat moet je dan zeker doen, wel in overleg met de begeleidende docent. Beschrijf in je verslag het proces dat heeft geleid tot deze aanpassing.

Het is niet alleen belangrijk te weten wat je gaat onderzoeken, maar ook wie wanneer wat gaat doen en hoeveel tijd dat zal gaan kosten. Dit staat in een plan van aanpak (zie bijlage). Het plan van aanpak bestaat uit een onderzoeksplan en een tijdsplanning. In dit onderzoeksplan worden achtereenvolgens de hoofdvraag, de deelvragen, hypothesen en verwachtingen, werkwijze/methode en materialen, informatiebronnen/ hulpmiddelen, presentatievorm op de wetenschapsmarkt en de taakverdeling opgenomen.

Uit een plan van aanpak moet duidelijk naar voren komen wat de bijdrage van ieder van jullie afzonderlijk is. Hiervoor moet je je activiteiten gedetailleerd beschrijven in het plan van aanpak en ervoor zorgen dat jullie individuele plannings op elkaar zijn afgestemd. Download de bijlage van het plan van aanpak, vul de onderdelen in, bespreek het met je begeleider en hecht het later aan je pws als bijlage. Hou alles goed in je logboek bij.

Onderzoeksopzet

Begin je zoektocht bij gemakkelijk toegankelijke informatiebronnen. Geef per site aan hoe betrouwbaar je de informatie op die website acht. Noteer in het bronnengedeelte altijd de volledige gegevens van boeken, tijdschriften en artikelen. Zet alle internetsites in de computer in de map "mijn favorieten". Hiermee voorkom je, bij het definitief samenstellen van de literatuurlijst, veel onnodig zoekwerk achteraf. Met een interview, een enquête, het uitvoeren van proeven, veldwerk, excursie, een bezoek aan bedrijven, instellingen, musea kun je ook informatie verzamelen.

Het Profielwerkstuk voor havo en vwo 2021 - 2022

Na het verzamelen van de informatie/gegevens moet je deze interpreteren en confronteren met de onderzoeksvragen. Welke antwoorden kan ik geven of welke conclusies kan ik trekken op grond van de verzamelde informatie/gegevens?

Laat tijdig aan je begeleider zien hoe je werk vordert!

Logboek (zie bijlage)

Bij het maken van het profielwerkstuk is het proces waarmee je tot het eindproduct komt net zo belangrijk als het eindproduct zelf. Het is belangrijk dat je zorgvuldig opschrijft wat je gedaan hebt, wanneer je dat gedaan hebt en hoeveel tijd het gekost heeft. Een logboek bijhouden is verplicht en wordt in de beoordeling meegenomen.

Het logboek kan en mag je niet achteraf opstellen. Bij ieder voortgangsgesprek wordt het logboek met de begeleider besproken. Per persoon is de studielast 80 uur voor het maken en presenteren van een PWS. Dit moet natuurlijk terug te zien zijn in je logboek.

Opbouw van het verslag

Voor het Vwo wordt het PWS strenger beoordeeld dan voor het Havo. Met name voor het Vwo moet het verslag opgebouwd zijn als een professioneel artikel. Dit bestaat uit een titel, schrijvers, datum publicatie, abstract, inleiding, materiaal, werkwijze, resultaten, discussie, conclusie. De titel moet alles omvatten van het profielwerkstuk. Deze zet je dik gedrukt bovenaan op de pagina in een groot lettertype. Vervolgens in het *cursief* komen de schrijvers en de datum van publicatie in een klein lettertype. Daaronder moet er een abstract geschreven worden. Dit is een samenvatting van het gehele onderzoek. Dit betekent dat hier dus ook een stukje resultaten besproken worden en de conclusie. Dit stukje maak je **dik** gedrukt en in een normaal lettertype. De volgende stukken die geschreven worden moeten in 2 kolommen gezet worden. Deze stukken moeten als een boek gelezen kunnen worden. Dus een opsomming als stap 1 meet 10 mL water af stap 2 voeg 5 gram zout toe. Dit is onjuist en kan niet worden geaccepteerd.

Bronnenlijst

Naast een logboek moet je een bronnenlijst maken. Een goede en volledige bronnenlijst is onmisbaar wanneer je je verslag of presentatie gaat uitwerken. Ook kan je met behulp van de bronnenlijst aantonen dat je daadwerkelijk zelf informatie hebt gezocht of materiaal hebt verzameld. In de bronnenlijst staan:

- ❖ De gegevens van de boeken die je gebruikt hebt. De naam van de schrijver, titel van het boek, jaar van uitgave en plaats van uitgave.
- ❖ Internetadressen volledig.
- ❖ Alle eventuele meetresultaten.
- ❖ Bij een creatieve presentatie of een constructieopdracht meetresultaten van materiaalonderzoek, bouwtekeningen en/of schema's.

In scripties is de literatuurlijst bij de bronnen alfabetisch naar eerste auteur gerangschikt. De rangorde van verschillende publicaties van één auteur gebeurt chronologisch (zie Bronvermelding volgens APA).

Literatuurverwijzingen in de tekst

Wanneer je literatuur over het onderwerp hebt bestudeerd, kun je een stuk tekst van een schrijver in je eigen woorden weergeven. Zoiets noemen we parafraseren. Je moet dan wel na een parafrase tussen haakjes vermelden van wie en uit welk jaar de brontekst afkomstig is.

Citeren is het letterlijk overnemen van de tekst van een ander. Soms is het gewenst een stuk tekst uit de bron letterlijk over te nemen. Een citaat plaats je altijd tussen aanhalingstekens, gevolgd door een vermelding tussen haakjes van de naam van de schrijver en het verschijningsjaar. Zie ook het notenapparaat.

Bronvermelding volgens APA

In de bijlage is een samenvatting van de richtlijnen van de publication manual van de American Psychology Association (APA) opgenomen. Deze samenvatting is vooral gericht op de standaarden die gehanteerd worden voor referenties en verwijzingen.

*MS-Word ondersteund standaard verwijzingen volgens de APA- richtlijnen.
Het dringend advies van deze functionaliteit gebruik van te maken.*

Een referentie is een beschrijving van een publicatie (boek, artikel, webdocument, videoband etc.) die zodanig is dat de betreffende publicatie teruggevonden kan worden.

Referenties zijn om een aantal redenen belangrijk. Ze geven anderen de eer die hen toekomt, laten zien waar informatie vandaan komt en maken het mogelijk om hetgeen in een rapportage aan de orde is te controleren en eventueel te herhalen. Voor wetenschappelijk onderzoek is controleerbaarheid een belangrijk criterium. De geloofwaardigheid van een rapportage wordt hierdoor beïnvloed. Als referenties zowel inhoudelijk als qua vormgeving goed zijn, wordt de rapportage ten goede beïnvloed; als ze slecht zijn ten kwade.

Notenapparaat

Als we naar literatuur verwijzen doen we dat met noten (cijfertjes aan het einde van de zin). Noten hebben een verwijzende functie: de noot verwijst naar de gebruikte literatuur of bronnen. Dit is noodzakelijk wanneer je citeert of parafraseert, een specifieke opvatting ontleent aan een schrijver of een document. Kortom, je dient aan te geven op welke literatuur je werkstuk is gebaseerd. Noten worden niet gegeven bij feiten waarvan men mag aannemen dat die behoren tot de algemene ontwikkeling van de lezers.

Bijlagen

In een bijlage kan informatie worden opgenomen die voor de lezer de moeite waard is, maar te gedetailleerd is om in de hoofdtekst op te nemen. Bijvoorbeeld een samenvatting van een interview, gebruikte vragenlijsten, uitgebreide tabellen of een verstuurd brief.

Knippen, plakken en plagiëren

Het is natuurlijk logisch dat het verboden is om je PWS geheel of gedeeltelijk van anderen over te schrijven. Dat is plagiaat en als je daarop betrapt wordt krijg je een één. Ook het alleen knippen en plakken van stukjes uit verschillende bronnen is plagiaat en verdient een één. Wat plagiaat is en wat onder plagiaat valt is opgenomen in het examenreglement

Opsporingsprogramma's om fraude na te gaan worden steeds beter. Enkele woorden vervangen door synoniemen leidt een plagiaatcheck niet om de tuin. Je moet alles ook digitaal inleveren en dat wordt vervolgens door een programma gecontroleerd om plagiaat op te sporen.

De volgende regels kunnen je helpen om de kans op plagiaat zo klein mogelijk te maken:

- ❖ Gebruik meerdere bronnen.
- ❖ Maak een opzet voor je aan het werk gaat, bedenk dus van tevoren wat je wilt opschrijven.
- ❖ Verwoord samenvattingen en conclusies altijd in je eigen woorden.
- ❖ Gebruik geen woorden in je werkstuk waar je zelf de betekenis niet van kent.
- ❖ Gebruik geen zinsconstructies in je werkstuk die je zelf niet begrijpt.
- ❖ Gebruik de regels die net zijn genoemd bij de literatuurverwijzing en het notenapparaat.

Tip: op internet zijn verschillende sites te vinden die je werkstuk op het plagiaatpercentage kunnen controleren. Maak hier gebruik van om je werkstuk op plagiaat te controleren en daar waar nodig aan te passen.

Eisen voor de schriftelijke presentatie

❖ Titelblad

Hierop staan:

- De titel van je werkstuk
- De naam en de klas van de leerlingen
- Het vak / de vakken
- De naam van de begeleider (s)
- De datum

❖ Inhoudsopgave

❖ Inleiding

Hier beschrijf je:

- Waarom je dit onderwerp gekozen hebt.
- De onderzoeksvraag en de deelvragen.
- Eventuele hypothesen als het een onderzoek betreft.
- Hoe je het onderzoek hebt aangepakt.

❖ Kerndeel van de presentatie.

De hoofdstukken geven samen een uitgebreid en genuanceerd antwoord op de onderzoeksvraag en de deelvragen.

❖ Conclusie

- Je herhaalt de onderzoeksvraag (uit de inleiding) en vat het kerndeel samen.
- Je geeft een antwoord op de onderzoeksvraag en de deelvragen.

❖ Bronvermelding

Noem geraadpleegde boeken, tijdschriften, websites.

❖ Bijlage(n) (eventueel)

Hier staan tabellen, grafieken, stukken tekst uit bronnen et cetera. Elke bijlage voorzie je van een bronvermelding.

❖ Begrippenlijst (eventueel)

Een alfabetisch geordende omschrijving van moeilijke begrippen die in je werkstuk voorkomen.

❖ Tijdschema en logboek

Zie verder de rubrics PWS en eventueel aanvullende informatie bij de vakken.

Wetenschapsmarkt (afhankelijk van corona)

Na de afsluiting van je profielwerkstuk presenteer je je PWS. Normaal gesproken presenteer je je PWS op de wetenschapsmarkt. Dit is een echte markt met kraampjes. Je deelt met een ander groepje een kraampje.

Je staat bij je kraampje om uitleg en toelichting te geven op je werk. De kraampjes zijn twee meter lang dus je hebt wat ruimte betreft ongeveer één meter om je zaken te laten zien. Je kan posters aan het kraampje hangen of aan de luifel. Een docent beoordeelt je prestatie tijdens deze middag. De docent komt diverse keren langs om een beeld te krijgen van je optreden.

30% van je punten behaal je met behulp van je presentatie! De beoordeling van de presentatie kent vijf deelgebieden: taalgebruik, originaliteit van presentatie, inhoud van presentatie, video en het gebruik van ondersteunende materialen. Zo zie je dat een goede presentatie ook cruciaal is voor een goed eindcijfer. Bereid je daarom goed voor en presenteer op dinsdagmiddag 15 februari je werk met overtuiging.

Vorig jaar kon de wetenschapsmarkt niet doorgaan vanwege corona. De leerlingen hebben via Teams het werk gepresenteerd. Hoe de situatie met betrekking tot corona er in februari 2022 uitziet weten we niet. We kunnen op dit moment dus nog niet aangeven of je je werk op de wetenschapsmarkt zal presenteren of in de klas of via Teams.

Succes met je werk en maak een succes van de wetenschapsmarkt!

Bijlagen

I. Sollicitatieformulier

Leerling 1	
Naam:	Klas:
Emailadres:	
Leerling 2	
Naam:	Klas:
Emailadres:	

1^e keuze

Vak:	Onderwerp:
Motivatie:	
Voorlopige opzet: hoofdvraag, deelvragen, hypothese	

2^e keuze

Vak:	Onderwerp:
Motivatie:	
Voorlopige opzet: hoofdvraag, deelvragen, hypothese	

II. Plan van aanpak

Naam leerling 1:	
Naam leerling 2:	
Vak:	Begeleiding:

1 Onderzoeksplan

Hoofdvraag:
Deelvraag 1:
Deelvraag 2:
Deelvraag 3:
Deelvraag 4:
Deelvraag 5:
Hypothese

Werkwijze/methode:
Informatiebronnen/hulpmiddelen:
Presentatievorm(en) op kraampje:
Taakverdeling (wie doet wat?): Taak 1:   Taak 2:

2 Tijdplan

--

III. Logboek

Naam leerling 1:
Naam leerling 2:

Datum	Tijds-Duur	Gedaan	Wie/wat?	Probleem?	Oplossing?	Afspraken

IV. Rubrics

Je selecteert het aantal punten dat de kandidaat per onderdeel verdient.		niveau 1 onvoldoende	niveau 2 voldoende	niveau 3 goed	niveau 4 heel goed
PROCES (25%) <i>25 punten uit 4 onderdelen</i>		Beoordeling van de start tot en met het inleveren van het profielwerkstuk in de voorlopige eindversie.			
1. Eigen initiatief en verantwoordelijkheid		Neemt afwachtende houding aan, komt niet of slecht voorbereid naar begeleidingsgesprekken, reageert niet of matig.	Neemt deels zelf initiatieven, maar stelt zich soms afwachtend op, geeft weinig signalen af als het niet goed gaat.	Neemt in alle fasen zelf initiatieven en verantwoordelijkheid. Geeft zelf signalen af als het niet goed gaat.	Neemt in alle fasen initiatieven, begeleider hoeft nauwelijks te sturen.
maximaal 5 punten:		1, 2	3	4	5
2. Samenwerking met (medeleerling en) begeleiders		Komt afspraken niet of matig na, is niet of nauwelijks open in de communicatie.	Komt afspraken meestal na, is redelijk open communicatie.	Komt afspraken na, is open in de communicatie.	Komt afspraken na, is open in de communicatie, houdt goed rekening met medeleerling en begeleiders.
maximaal 5 punten:	1	1, 2	3	4	5
3. Reflectie op het leren / logboek (wat heb ik gedaan? wat ging goed? wat kan beter? wat neem ik me voor voor een volgende keer?)		Logboek ontbreekt of is weinig zeggend ingevuld.	Logboek is aanwezig, er is enige reflectie aanwezig op de eigen aanpak, maar die gaat niet veel verder dan feitelijke verslaglegging.	Logboek is aanwezig, beknopte, maar goede reflectie op het eigen leren, die verder gaat dan beschrijven en ook een analyse bevat van het eigen functioneren.	Logboek is aanwezig, goede en uitgebreide reflectie op het eigen leren, die verder gaat dan beschrijven en ook een heel goede analyse bevat van het eigen functioneren.
maximaal 5 punten:		1, 2	3	4	5

Het Profielwerkstuk voor havo en vwo 2021 - 2022

<p>4 Op tijd inleveren van 1e definitieve versie en eindversie van het PWS</p>	<p>De eindversie is meer dan een dag te laat ingeleverd (1 pnt).</p> <p>De eindversie is meer dan een uur maar minder dan een dag te laat ingeleverd en:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de 1^e definitieve versie is meer dan een dag te laat ingeleverd (2 pnt). - de 1e definitieve versie is meer dan een uur maar minder dan een dag te laat ingeleverd (3 pnt). - de 1e definitieve versie is minder een uur te laat ingeleverd (4 pnt) - de 1e definitieve versie is op tijd ingeleverd (5 pnt) 	<p>De eindversie is minder dan een uur te laat ingeleverd (6 pnt).</p>	<p>De eindversie is op tijd ingeleverd en</p> <ul style="list-style-type: none"> - de 1e definitieve versie is meer dan een dag te laat ingeleverd (7 pnt). - De 1e definitieve versie is meer dan een uur maar minder dan een dag te laat ingeleverd (8 pnt). 	<p>De eindversie is op tijd ingeleverd en</p> <ul style="list-style-type: none"> - de 1e definitieve versie is minder dan een uur te laat ingeleverd (9 pnt) - de 1e definitieve versie is op tijd ingeleverd (10 pnt).
<p>maximaal 10 punten:</p>	<p>1, 2, 3 ,4 ,5</p>	<p>6</p>	<p>7, 8</p>	<p>9, 10</p>

Het Profielwerkstuk voor havo en vwo 2021 - 2022

INHOUD (50%) <i>50 punten uit 8 onderdelen</i>	Beoordeling van het schriftelijk verslag van het onderzoek			
1. Consistentie en helderheid in opzet inleiding (motivatie, aanpak), hoofddeel, conclusie (samenvatting, onderbouwd antwoord op hoofd- en deelvragen, daarmee samenhangende vooruitblik). Goed titelblad (titel werkstuk, naam en klas, vak en begeleider). Goede en complete inhoudsopgave	Delen ontbreken en/of vertonen weinig of geen samenhang en/of behoorlijke onevenwichtigheid.	Alle onderdelen zijn aanwezig en vertonen een redelijke samenhang (inleiding en conclusie sluiten goed aan, middendeel leidt tot conclusie).	Alle onderdelen zijn aanwezig en vertonen een goede samenhang (inleiding en conclusie sluiten goed aan, middendeel leidt tot conclusie), er is weinig overbodige informatie.	Alle onderdelen zijn aanwezig en vertonen een uitstekende samenhang (inleiding en conclusie sluiten goed aan, middendeel leidt tot conclusie), er is geen overbodige informatie.
maximaal 10 punten:	1, 2, 3 ,4 ,5	6	7, 8	9, 10
2. Taalgebruik schriftelijk	Het taalgebruik is niet erg helder, weinig consistent. Veel letterlijk overgenomen uit bronnen. Veel taal en tekstfouten.	Het taalgebruik is tamelijk helder, vertoont eigen stijl van de leerling, redelijke zinsbouw. Nauwelijks taal en tekstfouten.	Het taalgebruik is helder, vertoont eigen stijl van de leerling, goede zinsbouw. Geen taal- en tekstfouten.	Het taalgebruik is helder en fraai, uitstekende zinsbouw. Eigen stijl. Geen taal-, tekst-, of stijlfouten.
Havo (3F niveau): woordgebruik, woordenschat, interpunctie en grammatica	Gebruikt alleen frequent voorkomende algemene woorden. Gebruikt eenvoudige zinsconstructies die vaak niet accuraat zijn.	Woordkeuze is redelijk adequaat, er wordt slechts een enkele fout gemaakt. Redelijk accuraat gebruik van zinsconstructies met gebruik van juiste verwijs- en verbindingswoorden.	Varieert het woordgebruik, fouten met idiomatische uitdrukkingen komen nog voor. Toont goede grammaticale beheersing. Incidentele vergissingen, geen stelselmatige fouten.	Brengt variatie aan in woordgebruik om herhaling te voorkomen. Woordkeuze is rijk. Toont een grote beheersing van de grammatica.
Vwo(4F niveau): woordgebruik, woordenschat, interpunctie en grammatica	Varieert het woordgebruik , fouten met idiomatische uitdrukkingen komen nog voor. Toont grammaticale beheersing, incidentele vergissingen kunnen voorkomen.	Brengt veel variatie aan in woordgebruik om herhaling te voorkomen. Woordkeuze is adequaat, er wordt slechts een enkele fout gemaakt Toont een grote beheersing van de grammatica en interpunctie.	Woordgebruik is rijk en gevarieerd. Toont een grote beheersing van de grammatica. Lange, meervoudig samengestelde zinnen zijn goed te begrijpen.	Het woordgebruik is zeer gevarieerd en eloquent. Handhaaft consequent een hoge mate van grammaticale correctheid. Maakt geen fouten.
maximaal 10 punten:	1, 2, 3 ,4 ,5	6	7, 8	9, 10

Het Profielwerkstuk voor havo en vwo 2021 - 2022

3. Denkniveau beschrijving / analyse / evaluatie (eigen, onderbouwde mening)	Beschrijving, analyse en/of evaluatie ontbreken of zijn van onvoldoende kwaliteit.	Voornamelijk (juiste) beschrijving, summiere analyse en evaluatie.	Goede verhouding tussen beschrijving, analyse en evaluatie en deze zijn alle drie van goede kwaliteit.	Uitstekende verhouding tussen beschrijving, analyse en evaluatie en deze zijn alle drie van goede kwaliteit en af en toe zelfs uitstekend.
maximaal 5 punten:	1, 2	3	4	5
4. Denkwijze van het vak (de aanpak en denkwijzen die kenmerkend zijn voor het schoolvak, veelal afgeleid van de academische discipline)	De benaderingswijze van het vak is niet of nauwelijks herkenbaar.	Van het vak is de benaderingswijze enigszins herkenbaar en juist toegepast.	Van het vak is de benaderingswijze voor een flink deel herkenbaar en juist toegepast.	Van het vak is de benaderingswijze herkenbaar en juist toegepast.
maximaal 5 punten:	1, 2	3	4	5
5. Toegevoegde waarde. Interviews, enquêtes, vragenlijsten, labmateriaal, museumbezoek e.d.	Alleen bestaande schriftelijke bronnen gebruikt zonder extra toevoegingen.	Alleen bestaande schriftelijke bronnen gebruikt zonder extra toevoegingen. Maar schriftelijke bronnen divers en goed van kwaliteit.	Uitgebreid met actief eigen onderzoek in museum, labmateriaal.	Uitgebreid met actief eigen onderzoek in de vorm van interviews, enquêtes, vragenlijsten.
maximaal 5 punten:	1, 2	3	4	5
6. Illustraties, tabellen, grafieken (alleen indien van toepassing).Eenduidig lettertype en letterafmeting niet groter dan 12.	Slordig, onduidelijk en/of hebben geen heldere relatie met het betoog en/of het schort aan de conclusies/interpretatie.	Tamelijk helder, verzorgd en hebben een tamelijk heldere relatie met het betoog, min of meer correcte interpretatie/conclusie.	Helder, verzorgd en hebben een heldere relatie met het betoog, correcte interpretatie/conclusie.	Uitermate helder, verzorgd en hebben een bijzonder heldere relatie met het betoog, de interpretatie/conclusies zijn uitermate goed.
maximaal 5 punten:	1, 2	3	4	5
7. Controleerbaarheid	De lijst met bronnen, de bronvermeldingen (noten) ontbreken en/of zijn niet correct en/of onduidelijk.	De lijst met bronnen en de bronvermeldingen (noten) zijn redelijk correct en duidelijk.	De lijst met bronnen en de bronvermeldingen (noten) zijn correct en duidelijk.	De lijst met bronnen is correct en duidelijk en er is een uitgebreid notenapparaat.
Verantwoording	De onderzoeksmethode is nauwelijks of niet verantwoord.	De onderzoeksmethode is enigszins verantwoord.	De onderzoeksmethode is goed verantwoord.	De onderzoeksmethode is uitstekend verantwoord.
maximaal 5 punten:	1, 2	3	4	5

Het Profielwerkstuk voor havo en vwo 2021 - 2022

8. Originaliteit / eigen werk		Er is een grote mate van 'knip-en-plakwerk'.	Er is een weinig originele vraagstelling en/of aanpak en er is een redelijke mate van 'eigen werk', maar her en der neigt het nog naar 'herkauwen'.	Er is een originele vraagstelling en/of aanpak en er is duidelijk een grote mate van 'eigen werk'.	Er is een originele vraagstelling en aanpak en er is een zeer grote mate van 'eigen werk'.
maximaal 5 punten:		1, 2	3	4	5

Het Profielwerkstuk voor havo en vwo 2021 - 2022

PRESENTATIE (25%) 25 punten uit 5 onderdelen		Beoordeling van de laatste fase. De puntjes op de i en de voorbereiding en afsluiting op de wetenschapsmarkt.			
1. Taalgebruik mondeling (presentatie/video) havo 3F en vwo 4F	Taalgebruik is niet erg helder, weinig consistent. Veel voorgelezen en aarzelend.	Taalgebruik is helder, vertoont eigen stijl van de leerling, goede, gestructureerde zinsbouw, als mede opbouw en structuur van hele presentatie/video. Weinig voorgelezen.	Taalgebruik is helder, vertoont eigen stijl van de leerling, goede, gestructureerde zinsbouw. Goed uit het hoofd. Kan spontaan afwijken van een voorbereide tekst en ingaan op belangwekkende punten die vanuit het publiek worden aangedragen.	Taalgebruik is helder en fraai, goede, uitgebreide, gestructureerde zinsbouw, die uitstekende beheersing van onderwerp aantoont. Eigen stijl. Goed uit het hoofd en met elan gebracht. Kan moeiteloos in dialoog met publiek en weet gezichtspunten helder en overtuigend toe te lichten.	
maximaal 5 punten:	1, 2	3	4	5	
2. De presentatie	Het is onduidelijk wat men wil presenteren of wil bereiken.	In de presentatie zijn niet belangrijke punten weggelaten maar het is onduidelijk wat men wil bereiken.	De sprekers presenteren alleen de belangrijkste punten en het is duidelijk wat men wil bereiken.	Toehoorders worden geboeid door enthousiaste presentatie van het onderwerp en bevindingen. Het is helder wat men presenteert en wil bereiken.	
maximaal 5 punten:	1, 2	3	4	5	
3. Video	Er wordt een foutieve conclusie getrokken. De video duurt langer dan 5 minuten. Er wordt geen gebruik gemaakt van bronnen of onderzoeksresultaten. De conclusies worden niet op een creatieve manier gepresenteerd.	Er wordt een redelijk kloppende conclusie getrokken. Er wordt gebruik gemaakt van een summier aantal bronnen. De relatie tussen de gebruikte bronnen / onderzoeksresultaten en de conclusie is aanwezig, maar matig. Maximum tijd van 5 minuten wordt overschreden	Er wordt een kloppende conclusie getrokken. Er wordt gebruik gemaakt van een voldoende aantal bronnen. De relatie tussen de gebruikte bronnen / onderzoeksresultaten en de conclusie is goed. Maximum tijd van 5 minuten wordt niet overschreden.	In staat zijn in video van max. 5 minuten een heldere en foutloze conclusie te trekken op basis van de hypothese, goed onderbouwd op basis van theoretische feiten, en gebruik makend van bronnen / onderzoeksresultaten. De resultaten worden op een creatieve manier gepresenteerd.	

Het Profielwerkstuk voor havo en vwo 2021 - 2022

	maximaal 5 punten:	1, 2	3	4	5
4.	Originaliteit van presentatie.	Schriftelijke verslag op aardige manier getoond.	Schriftelijk verslag en onderwerp nog op extra manier gepresenteerd o.a. door lezing of kleine expositie	Schriftelijk verslag en onderwerp nog op extra manier gepresenteerd o.a. door lezing en mooie ppt of prezi, tentoonstelling	Schriftelijk verslag en onderwerp nog op extra manier gepresenteerd o.a. door lezing en mooie ppt of prezi, tentoonstelling die een eigen karakter heeft.
	maximaal 5 punten:	1, 2	3	4	5
5.	Ondersteunende materialen (poster, demo, dia's)	Gebruikte materialen passen niet bij het onderwerp of er worden geen ondersteunende materialen gebruikt.	De gebruikte materialen ondersteunen het onderwerp maar zijn kwalitatief onvoldoende. (bijv. grafieken zonder assen, te kleine figuren, rommelig, etc.)	De materialen ondersteunen het onderwerp en zijn kwalitatief goed.	De materialen ondersteunen het onderwerp, zijn kwalitatief goed en zijn zelf gemaakt.
	maximaal 5 punten:	1, 2	3	4	5

V. Bronvermelding per bronsoort

Gebruik bij voorkeur voor de bronvermelding de APA functionaliteit van MS-Word.

Werkwijze

1. Definieer waar de bronvermelding moet komen:
  - Ga naar de beoogde pagina
  - Kies in het menu: Verwijzingen
  - Kies (Citaten en bibliografie): Bibliografie
  - Kies in het 'pull down menu' Bibliografie
  - Verander kop Bibliografie in Bronnen
2. Maak een bronvermelding / verwijzing naar bronvermelding:
  - Kies in het menu: Verwijzingen
  - Kies: Citaat invoegen
  - Kies: Nieuwe bron toevoegen
(kies de juiste verwijzing en probeer zo veel mogelijk informatie in te vullen)

Verwijzingen, citaat invoegen

Hier staat een citaat van pietje puck van zijn website geplukt. (puck, 2017)

Bibliografie / bronnen invoegen

Bronnen

puck, p. (2017, september 22). Opgehaald van <http://www.pietjespuck.nl>

Lukt het niet dan kun je altijd een van de docenten Mediawijsheid of Informatica om hulp vragen.

APA richtlijnen

De APA-richtlijnen zijn een belangrijke standaard voor de sociale wetenschappen. Veel wetenschappelijke tijdschriften stellen als eis dat onderzoekers artikelen indienen in de APA-style. Deze criteria zijn vaak opgenomen op de omslag van het tijdschrift. In de APA-manual wordt uitvoerig ingegaan op het schrijven van referenties. Het minimum aan regels waaraan voldaan moet worden volgt hieronder. Dit minimum voldoet meestal, maar in een enkel geval zal toch de APA-manual geraadpleegd moeten worden. In de APA-manual staan op blz. 181-222 (4e editie) en op blz. 232-281 (5e editie) veel voorbeelden van en varianten op onderstaande algemene vormgeving van referenties.

Verwijzingen in de tekst

In teksten wordt verwezen naar de geraadpleegde literatuur door auteur, jaar en eventueel pagina's aan te geven. Door verwijzingen op te nemen is het voor de lezer helder waar de ideeën en resultaten van onderzoek opgenomen in de tekst vandaan komen. De manier waarop verwijzingen worden opgenomen, hangt af van het verloop van de tekst.

Voorbeelden:

Jansen (1989) zegt dat...

Het is gebleken dat... (Jansen, 1989)

Jansen stelde in 1898 dat het onwaarschijnlijk is dat...

... "de feiten wijzen uit dat een en ander niet mogelijk is" (Jansen, 1989, p.13)

"de feiten wijzen uit dat een en ander niet mogelijk is" (Meijer, 2000, ¶ 5)

"de feiten wijzen uit dat een en ander niet mogelijk is"(Meijer, 2000, Conclusion section, para.1)

Als een specifiek gedeelte van een bron geciteerd wordt, moet ook het paginanummer in de verwijzing worden opgenomen. Bij elektronische bronnen, die geen paginanummers geven, gebruik wanneer aanwezig het paragraaf nummer, voorafgegaan door het "¶"symbool of de afkorting para.

Als er sprake is van meer auteurs noem ze dan ook. In principe gaat dat op dezelfde wijze als in de gegeven voorbeelden. Dus: Jansen en De Vries (1989) enz.

Als het om meer dan twee en minder dan zes auteurs gaat moeten bij de eerste verwijzing in de tekst alle namen genoemd worden en bij latere verwijzingen alleen de eerste auteur gevolgd door et al. Als er meer dan zes auteurs zijn dan wordt, alleen de naam van de eerste auteur genoemd, gevolgd door et al.

Soms moet verwezen worden naar uitgaven van instellingen. In zo'n geval wordt de naam van de instelling als auteursnaam beschouwd. De eerste keer dat naar zo'n instelling verwezen wordt moet de naam van de instelling voluit gepresenteerd worden met daarachter het eventuele acroniem; daarna kan met de afkorting volstaan worden.

Voorbeeld:

De Stichting voor de Leerplanontwikkeling [SLO] (1990) suggereerde dat...

Bij latere aanhalingen wordt dat: de SLO (1990) is van mening...

Als er geen auteur is wordt verwezen met behulp van de eerste woorden uit de titel.

Een probleem kan zich voordoen als verschillende werken van een auteur gebruikt worden die in hetzelfde jaar verschenen zijn. In dat geval komen er kleine letters achter het jaar van publicatie te staan. Dit moet zowel in de verwijzingen in de tekst als in de lijst met referenties gebeuren. Verder gelden voor het maken verwijzingen dezelfde regels als hiervoor gegeven werden.

Voorbeeld:

- Jansen (1989a)
- Jansen (1989b)

Je referenties opbouwen

De referentielijst wordt achter in de rapportage opgenomen. Deze lijst bestaat uit titelbeschrijvingen of referenties die er volgens de 'APA richtlijnen' als volgt uit moet zien: (De ingebouwde APA functie van MS-Word doet dit automatisch)

1. De beschrijving van een **boek** ziet er in principe als volgt uit:

auteur, initialen (jaar) . titel. plaats: uitgever.

Let op de spaties, punten en komma's en maak de titel cursief.

2. De beschrijving van een **tijdschriftartikel** ziet er in principe als volgt uit:

auteur, initialen (jaar) . titel van het artikel. Naam van het tijdschrift, jaargang(afleveringsnummer), pagina's.

Let ook hier weer op spaties, komma's en punten en vergeet niet de naam van het tijdschrift en de jaargang cursief te zetten.

Het verschil tussen een jaargang en afleveringsnummer blijkt niet altijd duidelijk te zijn. Een jaargang verwijst naar het aantal jaren dat een tijdschrift wordt uitgegeven. Het afleveringsnummer verwijst naar het nummer van een aflevering in het betreffende jaar.

3. De beschrijving van een online document ziet er als volgt uit:

Auteur, initialen (jaar). titel. Verkregen op dag, maand, jaar van <<URL web-site>>.

4. De beschrijving van een online artikel ziet er in principe als volgt uit:

Auteur, initialen (jaar). titel. Naam van het tijdschrift, Jaargang (afleveringsnummer), pagina's. Verkregen op dag, maand, jaar van <<URL web-site>>.

- Vergeet bij een online-document of artikel niet om aan te geven wanneer deze gevonden is op het Internet. Als er van een elektronische tijdschrift ook een papieren versie bestaat, hoeft alleen naar de papieren versie te verwezen worden(!) en kan men achter de titel van het artikel "[electronic version] of [elektronische versie]" plaatsen. Als er geen papieren versie bestaat, moet naar het URL van het artikel verwezen worden.
- Als men binnen een URL naar een volgende regel wil gaan, doe dat dan na een slash of voor een punt. Gebruik geen streepje.
- Maak een referentie naar informatie van een web-site altijd zo specifiek mogelijk. Verwijs je alleen naar een web-site, om deze als voorbeeld te geven, neem dan de URL op in je lopende tekst.
- Als document van een complexe web-site van een grote organisatie komt, identificeer dan in de referentie ook de organisatie. (zie voorbeeld in bijlage)

De uiteindelijke **lijst van referenties** moet aan een aantal eisen voldoen. Dat zijn de volgende:

- alle in de rapportage gebruikte, genoemde literatuur moet vermeld worden (niet meer en niet minder)
- de lijst moet alfabetisch gerangschikt zijn
- de referentie begint bij de linkermarge, maar de volgende regel(s) van een referentie moet(en) 3 posities inspringen
- gebruik in titels van boeken en artikelen alleen een hoofdletter voor het eerste woord van titel en subtitel. Gebruik in namen van tijdschriften hoofdletters voor alle woorden

Het Profielwerkstuk voor havo en vwo 2021 - 2022

in de titel met uitzondering van voorzetsels en lidwoorden.

- na ieder leesteken moet een spatie komen (tenzij er nog een leesteken op volgt).
- De rangschikking van voorvoegels van achternamen (bijv. Van, van de, de,) hangt af van de wijze waarop het voorvoegsel gebruikt wordt in het taalgebruik van de betreffende auteur. Als het voorvoegsel een normaal onderdeel uitmaakt van de achternaam, dan wordt dit voor de achternaam geplaatst en in de alfabetisering betrokken.
- Academische titels zijn geen onderdeel van de referentie.
- Als er meerdere auteurs in een referenties staan, wordt voor de laatste auteur, het &-teken geplaatst. Ook bij verwijzingen die tussen haakjes staan, wordt een &-teken geplaatst.
- Als er geen jaartal bij een boek, artikel of elektronisch document staat zet dan op de plek van het jaartal (z.d.) of (n.d.). Dit staat voor 'zonder datum' of 'no date'.
- Als er geen auteur bekend is, zet dan de gehele titel op de plek van de auteur. Gebruik (delen van) de titel ook in de verwijzing in de tekst.

*Tekst naar bronvermelding Universiteit Twente

Voorbeelden

Omschrijving	Referentie	Verwijzing
Boek van één auteur	Bandura, A.J. (1977). Social learning theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Halls.	(Bandura, 1977) of geplaatst in zin: "volgens Bandura (1977) is" Bij citaat of verwijzen naar specifiek deel in tekst gebruik (Bandura, 1977, p. 8)
Tijdschriftartikel van één auteur (nummering per volume)	Mellers, B.A. (2000). Choice and the relative pleasure of consequences. Psychological Bulletin, 126, 910-924.	(Mellers, 2000) of geplaatst in zin: "volgens Mellers (2000) is"
Tijdschriftartikel van twee auteurs (nummering per issue)	Klimoski, R., & Palmer, S. (1993). The ADA and the hiring process in organizations. Consulting Psychology journal: Practice and Research, 45(2), 10-36.	(Klimoski & Palmer, 1993) of geplaatst in zin: "volgens Klimoski en Palmer (1993) is"
Hoofdstuk van één auteur uit een geredigeerde bundel.	Bjork, R.A. (1989). Retrieval inhibition as an adaptive mechanism in human memory. In H.L. Roediger III & F.I.M. Craik (eds.), Varieties of memory & consciousness (pp. 309-330). Hillsdale, NJ: Erlbaum.	Bjork (1989) of geplaatst in zin: "volgens Bjork (1989) is"
Tijdschriftartikel van drie tot zes auteurs (idem voor boek)	Saywitz, K.J., Mannarino, A.P., Berliner, L., & Cohen, J.A. (2000). Treatment for sexually abused children and adolescents. American Psychologist, 55, 1040-1049.	Eerste verwijzing: (Saywitz, Mannarino, Berliner & Cohen, 2000) verdere citaties: Saywitz et al. (2000)
Instantie of groep als auteur	Centraal bureau voor de statistiek (1998). Jaarboek onderwijs 1998 : feiten en cijfers bijeengebracht door het CBS. Alphen aan den Rijn: Samsom H.D. Tjeenk Willink.	Eerste verwijzing: (Centraal bureau voor de statistiek [CBS],1998) Daarna: (CBS, 1998)

Het Profielwerkstuk voor havo en vwo 2021 - 2022

Krantenartikel	<p>Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic social status. The Washington Post, pp. A1,A4.</p> <p>Als artikel niet verder gaat op de eerstvolgende pagina, geef dan alle paginanummers aan.</p>	Schwartz (1993)
Elektronisch artikel met precies dezelfde papieren versie	VandenBos, G., Knapp, S., & Doe, J.(2001). Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates [Elektronische versie]. Journal of Bibliographic Research, 5, 117-123.	(VandenBos, Knapp, & Doe 2001)
Elektronisch artikel zonder papieren versie	Fredrickson, B. L. (2000, March 7). Cultivating positive emotions to optimize health and well-being. Prevention & Treatment, 3, Article 0001a. Verkregen op 20 november, 2000, via http://journals.apa.org/prevention/volume3/pre0030001a.html	<p>Fredrickson (2000)</p> <p>Bij citatie, waarbij paragraafnummer bekend is:</p> <p>Fredrickson (2000, ¶ 5)</p> <p>Fredrickson (2000, Conclusion section, para.1)</p> <p>Paragraaf kan worden aangegeven door ¶ of para.</p>
Elektronisch document van een universiteit of faculteit	<p>Chou, L., McClintock, R., Moretti, F., & Nix, D. H. (1993). Technology and education: New wine in new bottles: Choosing pasts and imagining educational futures. Verkregen op 24 augustus, 2000, via Columbia University, Institute for Learning Technologies Web site: http://www.ilt.columbia.edu/publications/papers/newwine1.html</p>	<p>Eerste verwijzing:</p> <p>Chou , McClintock, Moretti en Nix (1993)</p> <p>Daarna: Chou et al. (1993)</p>
Elektronisch document waarbij geen auteur of datum bekend is.	<p>GVU's 8th WWW user survey. (z.d.). Verkregen op 8 augustus, 2000, van http://www.cc.gatech.edu/gvu/usersurveys/survey1997-10/.</p> <p>Bij een Engelstalige scriptie:</p> <p>GVU's 8th WWW user survey. (n.d.). Retrieved August 8, 2000, from http://www.cc.gatech.edu/gvu/usersurveys/survey1997-10/.</p>	<p>("GVU's 8th WWW", z.d.)</p> <p>("GVU's 8th WWW", n.d.)</p>